

ZDRAVKO MATIĆ – JURAJ KOSTENKO

VOJNO-REDARSTVENA OPERACIJA "DŽEP 93" - ANALIZA TAKTIČKE RAZINE

Zdravko Matić
Juraj Kostenko
Hrvatsko vojno učilište "Dr. Franjo Tuđman"
Ilica 256b
HR 10000 Zagreb
zdravko.matic71@gmail.com

UDK: 355.016(497.5Lika)
94(497.5)"199"
Izvorni znanstveni članak
Ur.: 2023-02-01

Agresijom Jugoslavenske narodne armije i srpskih pobunjenika 1991. godine na hrvatske gradove, naselja i sela započeo je rat u Hrvatskoj. Kao posljedica agresije na Republiku Hrvatsku već 1991. godine formirana su bojišta. Jedno od vrlo aktivnih je bilo Ličko bojište gdje je nakon niza priprema izvedena brza i učinkovita Vojno-redarstvena operacija "Džep 93". Operacija je izvedena 9. rujna 1993., a imala je za cilj u taktičkom smislu osloboditi dio okupiranog područja Republike Hrvatske, otkloniti dio topničke ugroze od grada Gospića, uništiti izvidničko-diverzantske baze neprijatelja, skratiti bojišnicu i stvoriti vlastite slobodne snage. Jedan od važnijih ciljeva bio je pokazati sposobnost Oružanih snaga Republike Hrvatske za provedbu napadne operacije i time neprijatelju dati do znanja da se njegove neprijateljske vojne aktivnosti više neće nekažnjeno tolerirati.

Autori su na temelju arhivske građe i recentne literature analizirali vojno-redarstvenu operaciju "Džep 93" te njezin taktički i operativni značaj.

Ključne riječi: Domovinski rat, Hrvatska vojska, Lika, Vojno-redarstvena operacija "Džep 93", mirovni sporazum

Uvod

Nakon brojnih i neuspjelih sastanaka i nerealiziranih dogovora i sporazuma između pobunjenih Srba i hrvatskih vlasti tijekom rata u Hrvatskoj, u Ženevi su se 23. studenoga 1991. sastali predsjednik Republike Hrvatske dr. Franjo Tuđman¹, predsjednik Srbije Slobodan Milošević² i savezni sekretar

¹ Franjo Tuđman, hrvatski povjesničar, političar i državnik (Veliko Trgovišće, 14. 5. 1922. – Zagreb, 10. 12. 1999.). Rođen u Hrvatskom zagorju, rano je ostao bez majke; otac mu je bio ugledni član HSS-a i općinski načelnik te vijećnik ZAVNOH-a i AVNOJ-a, koji je 1946. smrtno stradao, zajedno s pomajkom, pod nerazjašnjenim okolnostima. Bio je član antifašističkog pokreta

obrane SFRJ-a general Jugoslavenske narodne armije Veljko Kadrijević³, uz posredovanje predstavnika Ujedinjenih naroda Cyrusa Vancea⁴ i Europske

od 1941. do 1945., a kasnije general. Obnašao je brojne dužnosti u Ministarstvu obrane SFRJ-a. Nakon sloma Hrvatskoga proljeća, bio je uhićen u siječnju 1972. i na političkom procesu osuđen na dvije godine zatvora, no poslije mu je kazna smanjena na devet mjeseci. U veljači 1981. ponovno je osuđen na tri godine zatvora i pet godina zabrane javnoga djelovanja zbog intervjua švedskoj i njemačkoj televiziji i francuskom radiju, kao i intervjua objavljenog u emigrantskom listu *Hrvatska država*, u kojima je govorio o neravnopravnosti Hrvatske, progonu disidentskih intelektualaca i preuveličavanju žrtava logora Jasenovac. Uoči sloma komunizma, u lipnju 1989., osnovao je Hrvatsku demokratsku zajednicu (HDZ) s idejom da se na programu državnog osamostaljenja Hrvatske uspostavi masovni nacionalni pokret koji bi okupio različite političke sastavnice i ideološke tradicije: od starčevićanskoga pravaškog nacionalizma, radićevskoga mirotnog pokreta do hrvatske državotvorne ljevice. HDZ je pobijedio na prvim višestranačkim izborima u travnju i svibnju 1990. na kojima je on izabran za zastupnika da bi ga potkraj svibnja Sabor izabrao za predsjednika Predsjedništva SR Hrvatske; nakon ustavnih promjena u srpnju postao je predsjednik republike, a nakon donošenja novoga, demokratskog ustava u prosincu preuzeo ustavne predsjedničke ovlasti. Za predsjednika je potom biran na izravnim izborima u kolovožu 1992. te ponovno u lipnju 1997., oba puta u prvom krugu. Pod njegovim je vodstvom HDZ pobijedio na svim parlamentarnim izborima u tom razdoblju: 1992. i 1995. (Zastupnički dom) te 1993. i 1997 (Županijski dom). Od svibnja 1990. do smrti Tuđman je bio ključni akter hrvatske unutarnje i vanjske politike. Bio je član Društva hrvatskih književnika (od 1970.), Hrvatskoga centra PEN-a (od 1987.), a od prosinca 1992. redoviti član HAZU. Ostala značajnija djela: *Stvaranje socijalističke Jugoslavije* (1960.), *Okupacija i revolucija* (1963.), *Hrvatska u monarhističkoj Jugoslaviji 1918–1941* (1993.), *S vjerom u samostalnu Hrvatsku* (1995.), *Usudbene povjestice* (1995.), *Povijesna sudba naroda* (1996.). Tuđman je na sastanku favorizirao mirnu opciju i bio je sklon vjerovati da će međunarodna zajednica izvršiti pritisak na Miloševića i krajinske Srbe. S druge strane, znao je da se Hrvatska nije mogla oduprijeti znatno snažnijoj vojnoj sili JNA-a, a koji su otvoreno podupirali krajinske Srbe. (TUĐMAN, FRANJO, *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*, URL: <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=62628>) (2023-5-23)

² Slobodan Milošević smatrao je, s obzirom na vojne pozicije (okupirani dio teritorija) koje su ostvarili Srbi u Hrvatskoj, da se treba prihvatiti mirovni sporazum računajući da će međunarodna zajednica prihvatiti faktičko stanje. Time bi Hrvatska morala riješiti srpsko pitanje, ili ostankom Hrvatske u Jugoslaviji ili stvaranjem Krajine kao autonomne srpske države. Deklarativno se tijekom rata u HR i BiH zauzimao za mir, ali je u stvarnosti podupirao pobunjene Srbe. Godine 2000. na izborima za predsjednika SR Jugoslavije pobjeđuje ga Vojislav Koštunica, koji je Slobodana Miloševića 28. lipnja 2001. izručio Međunarodnom sudu za ratne zločine u Haagu. Od 12. veljače 2002. godine sudilo mu se pod 66 točaka optužnice: genocid u BiH i zločin protiv čovječnosti te kršenja ratnog prava i zločina počinjenih u Hrvatskoj i na Kosovu. Kraj suđenja za zločine koje je poticao i naređivao nije dočekao; preminuo je u zatvorskoj ćeliji u Haagu 11. ožujka 2006. godine. (Međunarodni kazneni sud za bivšu Jugoslaviju, Predmet br. IT-01-50)

³ Veljko Kadrijević, general JNA, ministar obrane SFRJ (Glavina Donja – Imotski, 1925. – Moskva, 2014.) Partizanskom pokretu pristupio je 1942. godine. Iste godine postaje član KPJ (SKJ). Godine 1963. završio je Koledž za komandante i generale američke vojske. U vrijeme Domovinskog rata bio je ministar obrane SFRJ-a. Napisao je knjigu *Moje viđenje raspada - Vojska bez države* u izdanju izdavačke kuće Politika 1993. godine u kojoj iznosi neke nepoznate momente.

zajednice lorda Petera Carringtona.⁵ Na sastanku su dogovorili bezuvjetni prekid vatre i odlazak Jugoslavenske narodne armije s područja Hrvatske. Bio je to prvi ozbiljniji pomak u traženju mira nakon žestoke agresije Srba na Hrvatsku početkom ožujka 1991. godine. Sukladno s dogovorom, Vijeće sigurnosti je zaključilo da Ujedinjeni narodi preuzmu mirovnu operaciju u Jugoslaviji.⁶

Plan mirovne operacije UN-a objavljen je 11. prosinca 1991., a njegovi glavni auktori bili su Cyrus Vance, osobni predstavnik glavnog tajnika UN-a i Murrack Goulding, pomoćnik glavnog tajnika za posebna politička pitanja. Sporazum je potvrđen u Sarajevu 2. siječnja 1992. godine gdje su predstavnici JNA i Hrvatske prihvatili dogovoreno u Ženevi - bezuvjetni prekid vatre koji je trebao biti privremena mjera kako bi se stvorili uvjeti za mir i konačno riješila kriza putem pregovora. Iako su formalno sporazum prihvatili i Zagreb i Beograd, Milan Babić⁷ bio je eksplicitno protiv takvoga sporazuma, zbog čega je napustio sjednicu proširenog Predsjedništva Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije koja je trajala od 31. siječnja do 2. veljače 1992. godine.⁸ General vojske Srpske Krajine (VSK) Milisav Sekulić, navodi kako "u javnosti je već bilo poznato neslaganje između predsjednika Srbije i predsjednika Republike Srpske Krajine po pitanjima angažovanja mirovnih snaga."⁹ Paralelno, krajinski su Srbi intenzivno radili na formiranju "Republike Srpske Krajine", koju je Ustavotvorna skupština Srpske autonomne oblasti (SAO) Krajine, na sjednici

Protiv njega je Državno odvjetništvo Republike Hrvatske podignulo optužnicu zbog osnovane sumnje da je počinio ratni zločin u vrijeme Domovinskog rata te je Županijski sud u Vukovaru, Osijeku i Bjelovaru izdao tjeralicu za Kadrijevićem. Preminuo je u Moskvi 2. studenog 2014.

⁴ Cyrus Vance, američki državni tajnik, zamjenik ministra obrane SAD-a. Početkom 1991. godine bio je izaslanik UN-a i sudjelovao je u mirovnim pregovorima na području bivše Jugoslavije.

⁵ Peter Carrington tijekom 1992. bio je predstavnik Europske zajednice u pokušaju rješavanja hrvatsko-srpskih odnosa. Kasnije se pokazalo da je Carrington bio naklonjen srpskoj strani.

⁶ Opširnije: M. MEĐIMOREC, 2003. i 2004.

⁷ Milan Babić bio je prvi predsjednik "Vlade SAO Krajine" od 29. svibnja do 19. prosinca 1991. godine i prvi predsjednik Vlade RSK-a od 19. prosinca 1991. do 26. veljače 1992. godine. (*Glasnik Krajine*, 1991.; M. DAKIĆ, 1994, 24; *Srpske novine – novine Krajine* (Knin), br. 5-6, 1992, 3)

⁸ Sjednici su nazočili članovi Predsjedništva i predstavnici JNA i bosansko-hercegovačkih Srba. Osim njih sjednici su prisustvovali i brojni predstavnici iz "SAO Krajine", kao i Srbi iz zapadne i istočne Slavonije, Baranje i zapadnog Srijema. Na sjednici su članovi Predsjedništva SFRJ i predstavnici JNA zahtijevali od Babića da prihvati mirovni plan. B. Jović je sjednicu opisao kao vrlo tešku i mučnu. (B. JOVIĆ, 1996, 52–54)

⁹ Prema Sekuliću, Milošević i Bulatović su već bili donijeli odluku o dolasku mirovnih snaga, makar sjednici Predsjedništva nisu nazočili. "Zadatak Predsjedništva SFRJ i vojnog vrha bio je da slome i primoraju Milana Babića da prihvati dogovoreno ili da se povuče sa dužnosti predsjednika Republike Srpske Krajine." (M. SEKULIĆ, 2000, 26)

održanoj u Kninu 19. prosinca 1991., jednoglasno proglasila.¹⁰ Za predsjednika samoproglašene Republike Srpske Krajine (RSK) izabran je bio dr. Milan Babić, koji je ujedno zadržao i mjesto premijera RSK-a. Babić se nije slagao s mirovnim sporazumom koje je prethodno prihvatilo predsjedništvo SFRJ i koje je 9. studenog 1991. uputilo zahtjev Vijeću sigurnosti UN-a da uputi mirovne snage u Jugoslaviju. Vlada SAO Krajine je zaključila da snage UN-a mogu biti raspoređene samo na crti sukobljenih strana, čime bi krajinski Srbi bili zaštićeni od hrvatskog napada. Nisu prihvaćali razoružanje vojnih snaga SAO Krajine, povlačenje JNA-a, niti ulazak mirovnih snaga na njihovo područje bez pristanka Vlade SAO Krajine. Krajinske vlasti su smatrale da snage UN-a trebaju biti postavljene kao snage razgraničenja Hrvatske i SAO Krajine, i to sve do tada dok krajinski Srbi ne odluče na referendumu u kojoj i kakvoj državi žele živjeti.¹¹ Otežavajuće činjenica je bila da Hrvatska tada još nije bila međunarodno priznata država te je međunarodno-pravno bila sastavni dio teritorija SFRJ-a.

Mirovnim planom UN-a bilo je predviđeno da vojne snage i civilna policija budu raspoređene u Hrvatskoj na onim područjima u kojima su Srbi prije rata bili većina ili znatna manjina stanovništva. Ta područja su označena kao "područja pod zaštitom Ujedinjenih naroda". Navedena područja pod zaštitom UN-a trebala su biti demilitarizirana, a sve vojne postrojbe trebale su se bezuvjetno povući sa njih.¹² Demilitarizacija zaštićenih područja trebala se provesti tako da se snage Zbora narodne garde (ZNG)¹³ Republike Hrvatske i JNA povuku

¹⁰ Na istoj sjednici usvojen je Ustav RSK i zakon za njegovu provedbu (*Službeni glasnik Republike Srpske Krajine*, od 2. siječnja 1992., broj 1., 11). Opširnije o ustrojavanju SAO Krajine vidi N. BARIĆ, 2005.

¹¹ Vodstvo pobunjenih Srba u Krajini smatralo je da bi idealno rješenje bilo da ostanu u sklopu Jugoslavije. No, ako to nije moguće, tada bi bilo prirodno ujedinjenje SAO Krajine s Bosanskom krajinom. Na takav bi način bila stvorena posebna federalna jedinica buduće Jugoslavije, koja bi se zvala "Ujedinjena Krajina". Druga varijacija rješavanja srpske države bila je ulazak Srpske Krajine u sastav Republike Srbije i treća varijacija bila je da Srpska Krajina postane posebna federalna jedinica buduće jugoslavenske države. (N. BARIĆ, 2005, 146)

¹² Prema Vanceovom planu civilna policija UN-a trebala je biti nenaoružana i kao takva raspoređena na cijelom zaštićenom području. Nije imala nikakvih izvršnih ovlasti, već je trebala pažljivo motriti rad mjesnih policijskih snaga i bilježiti svaki oblik kršenja ljudskih prava. Trebali su imati potpunu slobodu kretanja i pristupa svim objektima mjesne policije. (A. MILARDOVIĆ, 1995, 62–75)

¹³ Zbor narodne garde (ZNG) naziv je za hrvatske vojne snage. Naime, do travnja 1991. godine jedine formacijske postrojbe Hrvatske bili su djelatnici MUP-a. Uz stalni i pričuvni sastav u MUP-u se ustrojilo 18 posebnih postrojbi policije. Drži se da su pripreme za ustrojavanje brigada ZNG-a, zapravo buduće Hrvatske vojske, započele 12. travnja 1991., kada je na sastanku koji je vodio ministar obrane Martin Špegelj planirano stvaranje operativne jezgre ZNG-a. Predsjednik Tuđman je na temelju članka 89. Ustava RH-a (NN 19/1991.) 22. travnja 1991. donio formalnu

iz zaštićenih područja. Hrvatska vojska, unatoč uspjesima u obrani od znatno nadmoćnijeg protivnika, tada još nije bila sposobna krenuti u oslobađanje okupiranih područja. Upravo zato je i Hrvatskoj odgovarala nazočnost mirovnih snaga UN-a. Milošević i vojni režim JNA u Beogradu smatrali su kako su vojnim operacijama 1991. godine osigurali granice nove srpske države – Republike Srpske Krajine. Upravo stoga nisu dramtizirali na Babićevo neprihvatanje mirovnog sporazuma.¹⁴ Moguće da je to bio samo dio srpskog scenarija prema kojemu je umjesto Babića predsjednik krajinske Skupštine Mile Paspalj prihvatio mirovni sporazum. Rade Čubrilo¹⁵ u svojoj knjizi *Uspion i pad Krajine* piše kako su i Srbi u Lici bili protiv takvog sporazuma. Na sastanku tamošnjih dužnosnika krajem siječnja 1992. ocijenjeno je da prihvaćanje Vanceova plana znači poraz i uništenje krajinskih Srba, jer će oni, ako prihvate demilitarizaciju, ostati potpuno nezaštićeni pred hrvatskim snagama, koje su naoružane "do zuba".¹⁶

Vanceov mirovni plan je nastao prije međunarodnog priznanja Republike Hrvatske. Nakon što je Njemačka međunarodno priznala Hrvatsku 19. prosinca 1991., a to su učinile 15. siječnja 1992. i druge zemlje Europske zajednice, arbitražna komisija Međunarodne konferencije o Jugoslaviji u prosincu 1991. je zaključila da se Slovenija i Hrvatska nisu "odcijepile" od SFRJ, nego se Jugoslavija "raspala". Takva odluka navela je Vijeće sigurnosti UN-a da donese rezoluciju kojom se privremeno okupirani hrvatski teritorij od srpskih pobunjenika smatra integralnim dijelom hrvatske države.¹⁷ Time je politički položaj Srba u Hrvatskoj znatno oslabio iako je nazočnost snaga UN-a na okupiranim područjima zapravo indirektno štitila pobunjene Srbe, a time čuvala granice okupiranog teritorija samoproglašene Republike Srpske Krajine. Milan Babić koji je na proširenoj sjednici Predsjedništva SFRJ u veljači 1992. bio

odluku o ustroju Zbora narodne garde, prvih profesionalnih oružanih postrojbi s obrambenom i redarstvenom zadaćom. Bili su u sklopu MUP-a RH-a, a pod zapovjedništvom Ministarstva obrane. 21. rujna 1991. osnovano je Zapovjedništvo Zbora narodne garde. Tijekom 1991. ZNG-a je osnovao 19 posebnih postrojbi policije. (SVA MORH: Vojni sud Zagreb: SSUP, Komisija saveznog sekretara od 12. ožujka 1991., Izveštaj o neposrednom uvidu u mere organa unutrašnjih poslova u Republici Hrvatskoj na izvršavanju Naredbe Predsedništva SFRJ od 9. januara 1991. godine; SVA MORH, GS HV: Ministar obrane – Ministar unutarnjih poslova od 6. svibnja 1991., Odluka sa zajedničkog dogovora ministra obrane i ministra unutarnjih poslova Republike Hrvatske kao smjernice za dalji rad do donošenja svih potrebnih zakonskih propisa za formiranje Zbora narodne garde)

¹⁴ Babić je tijekom 1994. godine imenovan ministrom vanjskih poslova RSK-a, ali je već tada zastupao posve drugačije mišljenje nego 1992. godine. Smatrao je da mirovne snage UN-a trebaju ostati u RSK-a da bi spriječile odmazdu hrvatskih snaga nad Krajišnicima. (N. BARIĆ, 2005, 164; M. SEKULIĆ, 2000, 27–29)

¹⁵ R. ČUBRILO, 2002, 197–200.

¹⁶ R. ČUBRILO, 2002.

¹⁷ Z. BALETIĆ, 1993, 43–54.

izrijekom protiv nazočnosti snaga UN-a kasnije će biti žestoki pobornik njihova ostanka samo iz jednoga razloga – očuvanje postojećih granica, odnosno pokušaj da se izbori za međunarodno priznanje RSK-a.

Povod i uzroci vojno-redarstvene operacije "Džep 93"

Hrvatska je kao stalna članica UN-a koristeći se rezolucijama Vijeća sigurnosti UN-a željela izvršiti reintegraciju okupiranih područja mirnim putem, zbog čega je tijekom 1992. godine i kasnije nudila brojna mirovna rješenja pobunjenim Srbima. U znak dobre volje i želje da se sporna pitanja riješe na obostrano zadovoljstvo, donijela je niz zakonskih akata kojima je pobunjenim Srbima jamčila sva prava u sklopu hrvatske države.¹⁸ Bez sumnje Hrvatska je donijela sve ove akte kako bi pokazala spremnost suradnje s međunarodnom zajednicom, ali i posve jasno stajalište oko rješavanja nacionalnog pitanja Srba u Hrvatskoj. Vijeće sigurnosti UN-a 21. veljače 1992. donijelo je *Rezoluciju 743* kojom je odredilo osnivanje Zaštitnih snaga UN-a (*United Nations Protection Forces - UNPROFOR*), a koje je trebalo rasporediti u Hrvatskoj zbog provođenja mirovnog plana. Zaštićena područja UN-a bila su podijeljena u četiri sektora: sektor Istok, sektor Zapad, sektor Sjever i sektor Jug.¹⁹

Raspoređivanju snaga UN-a i njihovu razmještanju u dogovorene sektore trebale su pripomoći snage JNA-a koja je nakon toga trebala početi s povlačenjem. Početkom 1992. godine u UN-ovim sektorima Sjever i Jug pojavio se problem "ružičastih zona", a koja mirovnim sporazumom nisu bila obuhvaćena.²⁰ Naime, Vanceovim planom je bilo propisano koje će općine doći pod zaštitu UN-a. Međutim, oružanom agresijom na Hrvatsku, srpski pobunjenici i JNA-a su tijekom 1991. godine okupirali dijelove nekih općina, a koja Vanceovim planom nisu definirana kao zaštićena područja. Kada je Zagreb uočio taj problem, odmah

¹⁸ Proglašavajući svoju samostalnost, 25. lipnja 1991. hrvatski Sabor donio je i "Povelju o pravima Srba i drugih nacionalnosti u Republici Hrvatskoj", a 4. prosinca 1991. proglašen je "Ustavni zakon o ljudskim pravima i slobodama i o pravima etničkih i nacionalnih zajednica ili manjina u Republici Hrvatskoj". (A. MILARDOVIĆ, 1992, 91–92)

¹⁹ Vidi M. MEDIMOREC, 2003, 47–60. Sektor Istok obuhvaćao je područje Baranje, istočne Slavonije i zapadnog Srijema. Sektor Zapad obuhvaćao je dijelove zapadne Slavonije pod srpskim nadzorom, ali i dijelove koje su hrvatske snage oslobodile krajem 1991. Sektor Sjever obuhvaćao je područje Banije i Korduna. Sektor Jug obuhvaćao je područje Like i Dalmacije. (A. MILARDOVIĆ, 1995, 77–88)

²⁰ Tijekom 1991. godine srpski pobunjenici i JNA okupirali su dijelove nekih općina, Gospić, Ogulin, Otočac, Drniš, Sinj, Sisak, Šibenik, Zadar, a koji prema Vanceovim planom nisu definirana kao zaštićena područja. Nakon što je Hrvatska uočila taj propust, zahtijevala je da se vrate sva područja ("ružičaste zone") pod njezinu nadležnost. (A. MILARDOVIĆ, 1995, 115–117)

je zahtijevao od međunarodne zajednice da se ispravi taj propust, tj. da se pod njezinu vlast vrate "ružičaste zone". Vlada u Zagrebu smatrala je da suglasnost o dolasku snaga UN-a za koje je dala zeleno svjetlo ne znači i jurisdikciju nad "ružičastim zonama", zbog toga jer "ružičaste zone" (...) naprosto su teritorij Republike Hrvatske u pogledu kojeg hrvatska država nema nikakvih ograničenja, osim onog koje proizlazi iz općeprihvaćenih standarda poštivanja ljudskih i nacionalnih prava".²¹

Zahtjevi Zagreba prema Beogradu i Kninu nisu naišli na razumijevanje. Štoviše, ocijenjeni su kao neprihvatljivi jer su oni ta područja smatrali sastavnim dijelom RSK-a i svaki pokušaj vraćanja teritorija u sastav Republike Hrvatske bio je posve izlišan. Zbog toga su hrvatske vlasti odlučile izvesti niz vojno-redarstvenih operacija s ciljem oslobađanja okupiranih teritorija, tj. "ružičastih zona" i njihovo vraćanja pod hrvatsku pravno-političku jurisdikciju.

Bio je to novi kamen spoticanja sukobljenih strana zbog čega je došlo do ozbiljnog narušavanja mirovnog sporazuma i novih ratnih djelovanja tijekom 1992. i 1993. godine. Hrvatska je u nizu ograničenih vojno-redarstvenih akcija već u lipnju 1992. godine izvršila napad na srpske položaje na području "Miljevačkog platoa" pokraj Drniša, koji je također bio dio "ružičaste zone".²² Time je Hrvatska dijelom prekršila mirovni sporazum. Vijeće sigurnosti UN-a je 30. lipnja 1992. godine donijelo *Rezoluciju 762* u kojoj je zatraženo da se hrvatske snage povuku s toga, netom oslobođenog područja. Nakon toga trebalo je stvoriti povjerenje među sukobljenim stranama i provesti vraćanje "ružičastih zona" pod hrvatsku vlast. Time je UN-a priznao da su "ružičaste zone" sastavni dio hrvatskog teritorija i ne čine dio zaštićenog područja. Unatoč brojnim pregovorima i pokušajima da se nastali problemi riješe na miran način, srpski pobunjenici i vlast u Beogradu nisu na to pristajali. Bio je to znak da će se nastaviti rat na području međunarodno priznate Republike Hrvatske.

U siječnju 1993., Hrvatska vojska poduzima napadnu operaciju "Maslenica 93"²³ na području sjeverne Dalmacije čiji se rezultati odražavaju i na Ličko

²¹ Vlada Republike Hrvatske objavila je informacije o "ružičastim zonama" u veljači 1993. godine. (A. MILARDOVIĆ, 1995, 30–31, 115–117)

²² Hrvatske snage su u brzoi i munjevitoj akciji 21. lipnja 1992. godine iznenadile srpske pobunjenike na području Miljevačkog platoa kraj Drniša, koji je također bio dio "ružičaste zone", i u samo nekoliko sati ovladale područjem između rijeke Krke i Čikole, ukupne površine oko 40 kvadratnih kilometara.

²³ Operacija je prema prvotnom planu nosila kodno ime "GUSAR". Međutim zbog objektivnih razloga (curenja informacija) GS HV je promijenio ime operacije u "VRO MASLENICA – 93". (L. DŽANKO, 2023, 36–39)

bojište.²⁴ Neprijatelj proglašava ratno stanje na području tzv. Republike Srpske Krajine i opću mobilizaciju. Dolazi do izvlačenja cjelokupnog teškog naoružanja koje je bilo do tada pod nadzorom UNPROFOR-a te neprijatelj postupno svoje postrojbe većim dijelom uspijeva popuniti i ljudstvom i tehnikom, dovodenjem stručnog zapovjednog kadra, ojačanjem u ljudstvu i tehnici te logističkom potporom pretežito iz tzv. Savezne Republike Jugoslavije.

Vojno-redarstvena operacija "Džep 93"

Taktička i operativna pozicija HV-a i srpskih pobunjenika uoči operacije

Početkom 1993. godine mirovni sporazum je povremeno kršila i hrvatska i srpska strana. Nije bilo nikakvih tragova mirne reintegracije okupiranih područja Hrvatske. Srpski pobunjenici su topništvom napadali Gospić, Stari Lički Osik, Perušić i njihova okolna naselja.

Grad Gospić i njegova okolica nalazili su se u jako nepovoljnom položaju. Sa sjeverne strane Lički Osik, istočno Lipe i Barlete i južno Divoselo, Čitluk, Počitelj i Medak bili su okupirana područja otkuda se učestalo granatirao Gospić i njegova šira okolica. Napadi na grad trajali su više od 700 dana pa je stanje u Gospiću 1993. godine bilo izuzetno teško. Cilj srpskih snaga je bio presijecanje komunikacija Gospić – Karlobag (Rizvanuša). Gospić je bio politički i strateški centar Like, stoga bi gubljenje Gospića ozbiljno ugrozilo cijelu Liku, a time bi se otvorila mogućnost realizacije velikosrpskoga projekta. Iako su hrvatske snage držale položaje na Velebitu do prijevoja Mali Alan, pristup tim položajima i mogućnost manevra po samom Velebitu nadzirali su Srbi.

Privremeno okupirano područje Like činio je prostor od Male Kapele na sjeveru do grebena Velebita na jugu, koje se proteže duž rubnih (istočnih) dijelova Gackog i Ličkog polja. U ovom području srpski pobunjenici bili su u dominantnom položaju u odnosu prema hrvatskim snagama. Tako su u okolici Otočca držali pod nadzorom dominantne kote, a svakodnevnom paljbom su nadzirali prometnice Otočac – Josipdol i Otočac – Gospić. U području oko Gospića su također bili strateški i operativno u povoljnijem položaju. Kod Ličkog Osika izravno su sa svojih položaja granatirali glavnu komunikaciju

²⁴ Jedan od glavnih problema Hrvatske krajem 1992. i početkom 1993. godine bio je prekid hrvatskih prometnica koje su bile od gospodarskog značaja za Hrvatsku. Hrvatska je bila presječena jer su srpske snage presjekle i kontrolirale komunikaciju Karlobag – Starigrad – Maslenica – Zadar. Jedina komunikacija koja je povezivala jug Hrvatske s ostalim dijelom bilo je preko otoka Paga (u nekoliko navrata zrakoplovima je raketiran Paški most) što je uvelike otežavalo logističku i ostalu potporu juga Hrvatske.

Gospić – Perušić zbog čega je cijela Lika trpjela te imala velike materijalne gubitke i gospodarske teškoće.

Tijekom kolovoza 1993. godine povremeno su otvarali paljbu iz Teslingrada, Barleta, Metka, Čitluka i Divosela. Bio je to dio njihove strategije, "realne prijetnje" tj. odmazda topništvo i raketnim projektilima po vitalnim objektima Republike Hrvatske. U navedenoj doktrini Srbi su favorizirali izvođenje manjih diverzantsko-terorističkih akcija, "nasilno izviđanje"²⁵ koje je imalo za cilj stvaranje dojma premoći, otkrivanje slabih točaka kod hrvatskih postrojbi, održavanje stalne napetosti i održavanje visokog stupnja bojne pripravnosti svojih snaga. General vojske RSK-a Milisav Sekulić priznaje da su zapovjednici srpske vojske imali i velikih poteškoća s dragovoljcima i regularnim postrojbama VRSK-a.²⁶ Tako u izvješću Glavnom štabu Srpske vojske Krajine o stanju "na prvoj liniji fronta", zapovjednik 7. korpusa (Dalmatinskog) VRSK-a piše kako je "stanje u 75. motorizovanoj brigadi" izuzetno teško.²⁷

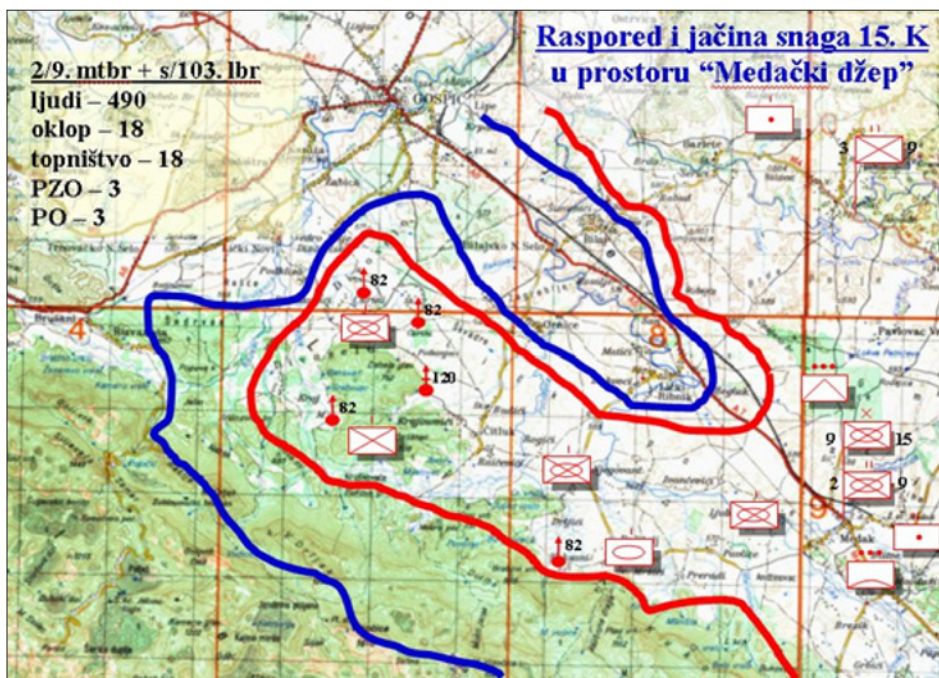
U više navrata Srbi su pokušali diverzantsko-terorističkim akcijama (nasilno izviđanje) osvojiti područja s. Rizvanuša – s. Brušani te izbiti na komunikaciju Gospić – Karlobag. Početkom srpnja 1993. (7. 7. 1993.) izvršen je diverzantsko-teroristički napad na položaj HV-a u području Medovača (Bilaj) kojom prilikom je poginuo jedan, a teže su ranjena dvojica pripadnika HV-a. Polovicom kolovoza 1993. (20. i 24. 8.) neprijatelj izvodi nasilno izviđanje područja Crni vrh (tt 934), koji je u području odgovornosti pripadnika MUP-a RH-a. Početkom rujna 1993. (4. 9. 1993., oko 16 sati) srpski pobunjenici izvršili su diverzantsko-teroristički napad na pripadnike specijalne policije MUP-a RH-a u području Bukova glava (tt 671), a gubici su bili dva poginula i tri ranjena pripadnika MUP-a RH-a.²⁸

²⁵ Prema zapovijedi komandanta Jove Kordića, snage 9. mtbr. imale su zadaću "nasilno izvršiti izviđanje na pravcima: Mokra pećina-Kosa Dujmovača, Međedak-Bukova glava (tt 671) i kota 665 Jelovac, s ciljem ovladavanje objektima na pravcu kota 618 – Bukova glava (tt 671) – Jelovac." (Komanda 9. mtbr., str. pov. br. 100-1697 od 8. 09. 1993., Zapovjed za nasilno izviđanje i borbena dejstva)

²⁶ Sekulić piše da je u srpskim postrojbama "vladala nedisciplina i samovolja, tamo gde su boravili dragovoljci. Slično ponašanje karakterisalo je i jedinice koje su pokretane sa svoga prostora na druga ratišta. Uz sve to, nasilje, pljačka, šverc, kao po pravilu, pratili su jedinice od kojih se očekivalo da ponesu teret u stabilizaciji stanja na delovima ratišta gde je hrvatska vojska beležila uspehe". (M. SEKULIĆ, 2000, 73)

²⁷ Isto, 73.

²⁸ SVA, MORH, GS HV, ZP Gospić, Obavještajni odjel, kl. 833-05/93-03/1-93-103, ur. br. 1043-14-93-305 od 13. 9. 1993; MORH, GS HV: ZP Gospić, kl. 833-05/93/02, ur. br. 1043-14-93-18 od 11. 7. 1993., Informacija o taktici djelovanja neprijatelja: MORH, GS HV: Zapovjedništvo ZP Gospić, kl. 8/93-01/04, ur. br. 1043-03/1-93-103 od 5. 9. 1993.

Sl. 1. Raspored i jačina snaga 15. K u prostoru "Medački džep"
 (izradio: Zdravko Matić)

Bili su to jasni pokazatelji da srpska strana ne poštuje dogovoreno primirje i da ne kani prestati s ratnim djelovanjima. U nizu izvidničko-diverzantskih akcija srpski pobunjenici su početkom rujna 1993. u više navrata pokušali upasti s diverzantima iz Divosela na šire područje Gospića i izvršiti diverziju. Cilj je bio prekinuti cestovnu komunikaciju na liniji Gospić – Karlobag.²⁹ Hrvatske postrojbe su temeljem redovnih zadaća i djelovanja izviđačko-diverzantskih skupina prikupljali podatke o rasporedu, snazi i sastavu srpskih postrojbi, otkrivanju njihovih slabih točaka i planiranja mogućih udara u sljedećim vojnim operacijama. Djelovanje hrvatskih snaga imalo je za cilj osvajati dio po dio teritorija i odmah uspostaviti hrvatsku vlast. Veliku ulogu su odigrale izviđačko-diverzantske skupine HV-a koje su po zadaći otkrivale slabe točke u obrani srpskih pobunjenika, prikupljali obavijesne podatke duboko u pozadini neprijatelja i simulirali napade da odvuku pozornost od stvarnog mjesta napada.

²⁹ Srpski pobunjenici planirali su napadima iz Divosela okupirati područje Podklise, zatim pravcem prema cesti Gospić – Karlobag blokirati prometne komunikacije, izolirati stanovništvo Like i prisiliti ih na predaju. Bila je to samo jedna u nizu varijacija srpskih pobunjenika.

Krajem kolovoza i početkom rujna 1993. intenzitet i učestalost topničkih napada na šire područje Gospića stalno se povećavao. S obzirom na to da je neprijateljsko djelovanje uglavnom fokusirano na civilne objekte, znatno je povećan broj žrtava među nedužnim pučanstvom što je vrlo negativno djelovalo na moral te se stvarao dojam o beznađu situacije.³⁰

Da je neprijatelj imao namjeru daljnje destabilizacije šireg područja Gospića, svjedoče obavještajni podaci i djelovanje neprijatelja. Sagledavajući cjelokupnu situaciju na državnoj razini zaključeno je da je stanje na području grada Gospića postalo neizdrživo te je donesena odluka da se žurno pokrene taktička napadna operacija koja je imala temeljnu zadaću ovladavanja širim prostorom Divosela i Čitluka (dubine cca 15 km), oslobađajući tako dio zaposjednutog teritorija RH-a. Načelnik GS-a HV-a general Janko Bobetko izdao je zamjeniku zapovjednika Zbornog područja (ZP) Gospić usmenu zapovijed da se pojača izviđanje protivničkih položaja i izvrše pripreme za naredna napadna djelovanja ne navodeći točno mjesto napadnog djelovanja te da se napravi nekoliko inačica napadnih djelovanja u širem prostoru grada Gospića. Sukladno s istom zapovijedi napravljeni su prijedlozi i planovi napadnih djelovanja među kojima je bio i plan za izvođenje napadnih djelovanja na prostoru Čitluk – Divoselo. Prihvaćen je predloženi plan načelnika Glavnog stožera Hrvatske vojske te je izrađena zapovijed za napad s priložima, koja je nosila kodni naziv "Džep 93".³¹

Operativni sastav hrvatskih snaga uoči operacije

Prema zapovijedi zamjenika zapovjednika Zbornog područja Gospić brigadira Rahima Ademija,³² 7. rujna određene su snage za vojno-redarstvenu

³⁰ U neprijateljskim djelovanjima na prostoru Like i Gospića do rujna 1993. poginulo je 17 civila i pripadnika HV-a. (D. ŽIVIĆ, 2005, 117–141)

³¹ SVA, Zapovijed za napad ZP Gospić, kl. 8/93-01/04, ur. br. 1043-03/1-93-89, Gospić, 6. 9. 1993.

³² Rahim Ademi, general-bojnik HV-a (Vučitrn, Srbija, 30. siječnja 1954.) Oružanim snagama HV-a pristupio je 26. srpnja 1991. godine kada je raspoređen u 113. brigadu HV 'R' – Šibenik. Od 4. 10. 1991. do 23. 8. 1992. bio je načelnik za topništvo 113. brigade, a od 24. 8. 1991. do 4. 12. 1992. obnašao je dužnost zapovjednika 126. pukovnije domobranske – Sinj. Zbog ratnih zbivanja u Lici 5. 12. 1992. imenovan je za načelnika stožera i ujedno zamjenika zapovjednika u Zapovjedništvu ZP Gospić, a od 11. 3. 1993. do 8. 10. 1993. obnašao je samo dužnost zamjenika zapovjednika ZP Gospić. Vojno-redarstvenom operacijom "Džep 93" osobno je zapovijedao, a zbog niza počinjenih propusta smijenjen je 8. 10. 1993. te je obnašao dužnost časnika u Zapovjedništvu ZP Gospić do 5. 4. 1994. kada je imenovan za zamjenika zapovjednika u ZP Split. Od 17. 5. 1994. do 11. 7. 1994. bio je zamjenik zapovjednika III. ZPOSRH – Knin. Od 12. 7. 1994. do 18. 7. 1995. bio je načelnik stožera u III. ZP OSRH – Knin, a od 19. 7. 1995.

akciju "Džep 93", koje su bile iz sastava: 9. gardijske motorizirane brigade (gmtbr) "Vukovi" (u napadu), Domobranska bojna Gospić (u obrani),³³ Domobranska bojna Lovinac (u obrani), specijalne postrojbe MUP-a RH-a (oko 550 ljudi; u napadu) i 111. brigada HV-a (veličine 1. satnije u obrani).³⁴ Temeljem iste zapovijedi formirano je i zapovjedništvo Sektora – 1³⁵ koji su činili: pukovnik Mirko Norac (zapovjednik), bojnik Zvonko Brajković³⁶ (zamjenik zapovjednika), pukovnik Željko Sačić (koordinator za snage MUP-a RH), pukovnik Milan Čanić³⁷ (PZ za logistiku), bojnik Frane Tomičić³⁸ (PZ za

do 3. 2. 1999. bio je na dužnosti zamjenika zapovjednika ZP OSRH – Knin, kada je imenovan za pomoćnika Glavnog inspektora u Glavnom inspektoratu obrane. Odlikovan je Spomenicom domovinske zahvalnosti, Redom bana Josipa Jelačića, Redom kneza Domagoja s ogrlicom, Redom hrvatskog trolista, Redom hrvatskog pletera i Redom Nikole Šubića Zrinskoga. (MORH GS OSRH: Personalije)

³³ Dobo Gospić dijelovi snaga (60 vojnika) pridodani su 3/9 gmtbr.

³⁴ Postrojbe MUP-a (iako su bile čitavo vrijeme uključene u pripreme, proces planiranja i provedbu operacije "Džep 93") nisu bile pod izravnim zapovijedanjem zapovjednika SEKTORA – 1. Nadležnost nad postrojbama MUP-a (specijalne policije MUP-a) tada je imao general Mladen Markač, a na terenu, tijekom provedbe operacije nadležan je bio pukovnik Željko Sačić. Iz istoga je vidljivo da do stvarnog formiranja zapovjedništva SEKTORA – 1 nije nikada ni došlo.

³⁵ MORH, GSHV, Zapovjedništvo ZP Gospić, kl. 8/93-01/04, ur. br. 1043-03/1-93-104, Zapovijed o formiranju zapovjedništva, od 6. 9. 1993.; ZZP Gospić, kl. 8/93-01/04, ur. br. 1043-01-93-89, Prosudba i shvaćanje zapovijedi za napad, od 6. 9. 1993.; ZZP Gospić, kl. 8/93-01/01, ur. br. 3178-03-93-218-1, Izrada plana djelovanja za postrojbe koje izvode aktivnu obranu, od 7. 9. 1993.

³⁶ Zvonko Brajković, brigadir HV-a (Otočac, 8. 10. 1961.). Završio je Vojnu akademiju kopnene vojske, Zapovjedno-stožernu školu "Blago Zadro" (1996.), Ratnu školu "Ban Josip Jelačić" (2006.). Obnašao je dužnost zamjenika zapovjednika gardijske brigade od prosinca 1992. do rujna 1994., a od rujna 1994. do veljače 1997. bio je zapovjednik gardijske brigade. Sudjelovao je u brojnim operacijama u Domovinskom ratu. U vojno-redarstvenoj operaciji "Džep 93" bio je zamjenik zapovjednika 9. mtgbr. Odlikovan je brojnim odlikovanjima, između ostalih Spomenicom Domovinskog rata, Redom hrvatskog trolista, Redom Nikole Šubića Zrinskog i dr. (MORH GS OSRH: Personalije)

³⁷ Milan Čanić, brigadir HV-a u miru (Gospić, 2. 8. 1931.). Oružanim snagama HV pristupio je 25. 8. 1991. gdje je bio angažiran u pričuvnom sastavu 118. pukovnije domobranske Gospić. Od 1. 9. 1992. prelazi u djelatni sastav te je imenovan za pomoćnika zapovjednika za logistiku, 9. gbr. Gospić. Od 1. 3. 1993. do 31. 5. 1993. bio je zapovjednik Zbornog mjesta, Zapovjedništva V. Zbornog područja Pazin. Od 1. lipnja 1993. imenovan je na dužnost pomoćnika zapovjednika za logistiku, 9. gbr. Gospić koju je obnašao do 31. 7. 1994. kada je umirovljen. Odlikovan je Spomenicom Domovinskog rata, Redom hrvatskog trolista, Spomenicom domovinske zahvalnosti i Redom Nikole Šubića Zrinskoga. (MORH GS OSRH: Personalije)

³⁸ Frane Tomičić, brigadni general HV-a (Ričice, Lovinac, 16. 12. 1959.). Oružanim snagama HV-a pristupio je 25. 8. 1991. kada je bio raspoređen u pričuvni sastav 118. pukovnije domobranske Gospić. Već 2. 11. 1992. imenovan je za zamjenika zapovjednika 9. gardijske brigade Gospić. Od 6. 7. 1993. obnašao je dužnost pomoćnika zapovjednika za PD, 9. gardijske brigade,

političku djelatnost), bojnič Stanislav Linić³⁹ (operativac), bojnič Agim Čeku⁴⁰ (načelnik topništva) i pukovnik Bogdan Čelinić (operativac za snage MUP-a RH-a).⁴¹

Bio je to sastav hrvatskih postrojbi koje su trebale izvršiti operativno-taktičku zadaću s ciljem oslobađanja okupiranih područja Like. Raspored hrvatskih snaga uoči napadne vojno-redarstvene operacije "Džep 93" bio je sljedeći: dijelovi 9. gardijske motorizirane brigade u napadu, 1., 2., i 3. motorizirana brigada (mtb) ojačani dijelom oklopno-motorizirane bojne (omb) i izviđačka satnija te izviđačka satnija ZZP-a Gospić u obrani te omb u rajonu Mihaljevići – Dukovci – Begluk i logistička satnija na crti San – Metinac. Domobranska bojna Lovinac izvodi obranu na crti Medovača – Dubrave – Krpani – Kekići – Vukelići – Plantaža, satnija 111. mtbr. izvodi obranu u rajonu Srednja glava – Krajnja glava – Ornice – Štale, dok Domobranska bojna Gospić ojačana 3./9. gardijskom motoriziranom brigadom sa 60 pješaka vrši nadzor na crti Vedro polje – Popova kosa.⁴²

a koju je obnašao u vrijeme operacije "Džep 93". Od siječnja 1994. do 27. 3. 1995. obnašao je dužnost savjetnika načelnika za operativne poslove. Završio je Ratnu školu "Ban Josip Jelačić". Odlikovan je Spomenicom Domovinskog rata, Redom Nikole Šubića Zrinskog, Spomenicom domovinske zahvalnosti, Redom bana Jelačića, Redom hrvatskog pletera i Redom hrvatskog trolista. (MORH GS OSRH: Personalije)

³⁹ Stanislav Linić, brigadir HV-a (Rijeka, 13. 10. 1957.). Oružanim postrojbama HV-a pristupio je 22. 10. 1991. kada je raspoređen u 128. brigadu HV 'R' – Rijeka, na dužnost pomoćnika zapovjednika za pozadinu. Od 12. 2. 1992. do 31. 8. 1992. obnašao je dužnost zamjenika zapovjednika načelnika stožera, 128. brigade HV 'R' Rijeka, a 1. 9. 1992. imenovan je za pomoćnika zapovjednika za logistiku Zapovjedništva 128. brigade HV. Od 10. 11. 1992. do 30. 4. 1995. bio je načelnik za operativno-nastavne poslove 9. gardijske brigade Gospić, a od 1. 5. 1995. do 30. 6. 1996. na dužnosti je pomoćnika NS za ONP, 128. brigade HV 'R' – Rijeka. Odlikovan je Spomenicom Domovinskog rata, Redom hrvatskog trolista i Spomenicom domovinske zahvalnosti. (MORH GS OSRH: Personalije)

⁴⁰ Agim Čeku, brigadir HV-a u miru (Peć, Kosovo, 29. 10. 1960.) Oružanim snagama HV-a pristupio je 27. 10. 1991. godine, kada je imenovan zapovjednikom bojne, 112. brigade HV 'R' – Zadar. Od 13. 2. 1993. obnašao je dužnost načelnika za topništvo, 9. gardijske brigade Gospić, a 19. 9. 1994. imenovan je za načelnika pješništva, Zapovjedništva V. ZP OSRH – Pazin. Od 10. 2. 1995. bio je načelnik stožera Zapovjedništva V. ZP OSRH – Pazin koju je obnašao do 28. 2. 1999. godine kada je umirovljen. Odlikovan je Spomenicom Domovinskog rata, Redom hrvatskog trolista, Redom hrvatskog pletera, redom hrvatskog križa, Redom bana Jelačića, Spomenicom domovinske zahvalnosti i Redom Nikole Šubića Zrinskoga. (MORH GS OSRH: Personalije)

⁴¹ Zapovjedništvo ZP Gospić, kl. 035-01/93-01/04, ur. br. 1043-03/1-93-89 od 6. 9. 1993. Zapovijed za napad; MORH, GS HV, ZP Gospić, Zapovjedništvo 9. gmtbr, kl. 8/93-01/01, ur. br. 178-03-93-218-1 od 7. 9. 1993. Zapovijed za napad.

⁴² SVA MORH, Zapovijed za napad.

Operativni sastav srpskih snaga

Oružane snage pobunjenih Srba sačinjavale su najvećim dijelom postrojbe "Martićeve milicije" koja je početkom rujna 1991. godine imala oko 2900 ljudi. U sastav su ušle milicijske stanice Obrovac, Benkovac, Gračac, Titova Korenica, Donji Lapac, Dvor na Uni, Glina, Kostajnica, Vojnić i Knin.⁴³ Teritorijalna obrana Srpske Autonomne oblasti Krajine osnovana je 11. srpnja 1991., a potom su osnovani općinski i regionalni štabovi TO-a. U kolovozu su od regionalnih štabova osnovane tri operativne zone Teritorijalne obrane SAO Krajine: za područje sjeverne Dalmacije i Like, za područje Korduna i za područje Banovine. Od rujna 1991. godine TO SAO Krajine bila je sastavni dio JNA-a. Martićeva milicija bila je pod zapovjedništvom TO-a.⁴⁴ Općinski štabovi TO SAO Krajine su od rujna 1991. godine bili sastavni dio JNA, a u studenome su temeljem preustroja i s odredske strukture prešli na brigadnu strukturu. Ukupno je osnovana 21 brigada i 29 odreda TO-a, koji su zapovjedno bili podređeni JNA-i. Ovaj model ustroja je ostao sve do sloma vojske RSK-a.⁴⁵ Na području operativne zone Lika djelovao je 15. Lički korpus VRSK-a koji je bio ustrojen krajem 1992. godine na osnovama tzv. 3. Operativne grupe "Lika" JNA koja je do sredine 1992. godine objedinjavala djelovanje postrojbi JNA-a i TO-a na ličkom području. Zadaća 15. korpusa VRSK-a bila je obrana privremeno okupiranog ličkog područja i sprječavanje prodora HV-a na pravcima: Ogulin – Plaški; Otočac – Vrhovine – Korenica; Lički Osik – Bunić – Korenica i Gospić – Medak – Gračac.⁴⁶ Temeljne postrojbe 15. Ličkog korpusa činile su: 9. motorizirana

⁴³ SVA, Fond: Protuobavještajna agencija: Srpska autonomna oblast Krajina, Izvršno vijeće, br. 01/91 od 5. 1. 1991., Obavijest o formiranju Sekretarijata za unutrašnje poslove SAOK.

⁴⁴ SVA MORH: POA, SFRJ, SAO Krajina, Štab Teritorijalne obrane, str.pov.br. 194/91-1 od 21. 8. 1991., Propis formacija štabova i jedinica Teritorijalne obrane opština SAO Krajine; POA: SFRJ, SAO Krajina, vlada SAO Krajine, predsjednik, br. 172/91 od 2. 8. 1991., Obavijest o donošenju Odluke o primjeni Zakona o odbrani Republike Srbije na teritoriji SAO Krajine; VRH: SFRJ, SAO Krajina, predsjednik, br. 172/91-1 od 2. 8. 1991., Obavijest o donošenju Odluke o primjeni Zakona o odbrani Republike Srbije na teritoriji SAO Krajine; Odluka o primjeni Zakona o odbrani Republike Srbije na teritoriju Srpske autonomne oblasti Krajine; *Glasnik Krajine*, 26. 8. 1991.

⁴⁵ SVA MORH: SAO Krajina, vlada, predsjednik, pov. 1/1-91 od 5. 10. 1991., Obavijest; VSA MORH: Štab 2. i 3. OZ za Baniju i Kordun, br. 9 od 3. 10. 1991., Obavijest; VSA MORH: Uvodno izlaganje komandanta GŠ TO RSK na referisanju vladi RSK o borbenoj gotovosti jedinica i štabova TO-a; VSA MORH: SAO Krajina, ŠTO II. operativne zone Lika, str.pov.br.88/1 od 26. 1. 1992., Izlaganje komandanta Zonskog štaba Like o borbenoj gotovosti jedinica i štabova TO-a.

⁴⁶ Novim ustrojem koji je stupio na snagu u listopadu 1992. godine osnovan je između ostalih i 15. Lički korpus koji je nastao sjedinjavanjem postrojba JNA i TO Lika. Zapovjedno mjesto 15. Ličkog korpusa nalazilo se u Korenici, a Izdvojeno zapovjedno mjesto (IZM) u Udbini. Korpus je

gardijska brigada Gračac, 18. brigada Bunić, 50. brigada Vrhovine, 70. brigada Plaški, 103. laka pješadijska brigada (lpbr) Donji Lapac, 6. laka pješadijska brigada Željava, 105. avio-brigada i helikopterska eskadrila Udbina, 37. pješački bataljun Korenica, 17. mješoviti artiljerijski divizion (MAD) Udbina, 3. interventni bataljun Željava, 81. PoB Željava i nekoliko skupina "dragovoljaca" (3-4 skupine s oko 100 pripadnika), tj. četnika. Približna jačina srpskih snaga uoči operacije iznosila je između 7 i 8 tisuća vojnika, 60-70 tenkova Vojske Jugoslavije (VJ), 30-40 oklopnih transportera te oko 60 teških topničkih oružja i dr. Odnos snaga je bio 1 : 1,5 u korist hrvatskih postrojbi.

S obzirom na to da su se tijekom 1993. godine intenzivirala ratna djelovanja u Bosni i Hercegovini, Zapovjedništvo Glavnog štaba Srpske vojske Krajine planiralo je uključiti u obranu i ratna djelovanja u Južnom sektoru i dijelove 2. krajiškog korpusa VSK-a i tako olakšati operativno djelovanje 15. Ličkog korpusa. General Sekulić priznaje da je "naivno bilo očekivati da neprijatelj neće napasti na zone odgovornosti 18., 50. i 70. brigade".⁴⁷

Raspored srpskih postrojbi uoči operacije

Na širem području Gospića angažirali su snage 9. gardijske motorizirane brigade, a zapovjedništvo brigade se nalazilo u Gračacu. Brigada je u svojem sastavu imala vod veze, izvidničko-diverzantski vod, tri motorizirana bataljuna, mješoviti protuoklopni topnički divizijun, haubički divizijun, laki topnički divizijun PZO, tenkovsku satniju, inženjersku satniju i logističku satniju.

Snage i sredstva brigade bili su raspoređeni u području Hrastova strana (tt 683) – Grabov vrh (tt 889) – M. Paljevci (tt 690), tt 583 – V. Vujnovac (tt 932) – Barlete – Ostrovica. Brigada je brojila 1800-2000 pripadnika. Prvi bataljun (1/9. mtbr.) u svom sastavu imao je tri motorizirane čete, minobacačku bateriju 120 mm, protuoklopni vod i logistički vod. Bataljun je bio angažiran u području Lovinac – Ruka, težišno u smjeru Mali Alan.⁴⁸ Drugi bataljun (2/9. mtbr.) u svom sastavu imao je dvije motorizirane čete, mehaniziranu četvu OTM-60, minobacačku bateriju 120 mm, protuoklopni vod, logistički vod i desetinu veze. Bataljun je imao sljedeće područje odgovornosti: ViM Kraj – Čitluk – Njegovani – Ljubojevići – Medak – Plantaža – Radojica.⁴⁹ Treći bataljun (3/9. mtbr.) u svom

imao najveću zonu odgovornosti, a najmanje ljudstva i tehnike. Razlog tome je slaba naseljenost mjesta u Lici, ali i blizina udbinskog aerodroma. (SEKULIĆ, 2000, 37, 45)

⁴⁷ Isto, 75.

⁴⁸ Zapovjedno mjesto bataljuna bilo je u vojarni u Lovincu (Sv. Rok).

⁴⁹ Zapovjedno mjesto bataljuna bilo je u selu Medak (Zadružni dom).

sastavu imao je 3 motorizirane čete, minobacačku bateriju 120 mm, protuoklopni vod i logistički vod. Bataljun je angažiran u području Pavlovac Vrbački – Vrebac – Barlete – Polovine – Ostrovica. Srpski pobunjenici raspolagali su s haubičkim divizionom (had/9. mtbr.) koji je u svojem sastavu imao tri baterije H 105 mm, komandnu bateriju i logistički vod. Zapovjedno mjesto bilo je u s. Breznik, a PP su se nalazile u širem području s. Blitve.⁵⁰ Tijekom izvođenja operacije pokazalo se da su unatoč zbuđenosti i dezorijentiranosti srpske snage imale dobro organiziranu logističku potporu. Dovod svježih snaga vršio se pravcem Kruškovac – Medak – Počitelj – Divoselo.

Zadaće i tijek izvođenja vojno-redarstvene operacije "Džep 93"

Nakon izdavanja zapovijedi Rahima Ademija podređenim postrojbama za napad, zapovjedništvo 9. gardijske motorizirane brigade počinje s neposrednim i detaljnim pripremama za izvođenje napadnog djelovanja: ustrojava izdvojeno zapovjedno mjesto brigade u s. Bilaj, izrađuje svoju zapovijed za napad i plan djelovanja, izvodi pregrupiranje i dovođenje snaga u širi rajon uporabe, daje težište na iznenađenju neprijateljskog prednjeg kraja, temeljito upoznaje podređene zapovjednike s njihovom zadaćom te vrši dovođenje postrojbi na polazne položaje.⁵¹

Taktički plan izvođenja operacije "Džep 93" bio je koncipiran da uz sudjelovanje snaga specijalnih postrojbi MUP-a izvrši napad na neprijatelja u širem pojasu s. Divoselo – s. Lički Čitluk te da glavnim snagama uz dobru prethodnu pripremu te brzo izvedenim napadnim djelovanjem slomi neprijatelja na pravcima Međeđak – Lički Čitluk i Ornice – Lički Čitluk, dovodeći na taj način u okruženje neprijatelja na širem pojasu Divosela. Po dostignutoj crti Cindrino brdo – Rogića most – Koloništa imali su nastaviti napadno djelovanje pravcem Lički Čitluk – Počitelj sa zadaćom izbijanja na crtu Pjevčeva Draga – Drljići – Pavlice – Njegovani (zaseok prema Memedovom brdu tt. 570) – Dolovi – Begluk, nakon čega su trebali prijeći u obranu, uz primjenu svih raspoloživih sredstava za utvrđivanje i zapredžbu te biti spremni za odbijanje neprijateljskog protunapada. Pomoćnim snagama trebalo je ovladati dominantnim točkama

⁵⁰ MORH GS HV, Raščlambe borbenih djelovanja, J-3.

⁵¹ "Spremnost za izvođenje napada u 4.00 sati, a početak napada u 6.00 sati. 9. 9. 1993. godine. Napadna djelovanja završiti do 19.00 sati istoga dana. Tijekom napada koristiti jedinstvenu dokumentaciju KZ, koju izrađuje zapovjedništvo 9. gmtrbr. Radio-veze planira na posebnim kanalima, za što Plan veze izrađuje 9. gmtrbr. Spremnost veze 8. 9. 1993. u 18.00 sati. Zabranjuje se uporaba veze po spomenutom Planu veze prije početka napada. Zapovjednik: Ibrahim Ademi." (SVA MORH, Zapovjedništvo ZP Gospić, kl. 8/93-01/04, ur. br. 1043-03/1-93-89)

Kamenjuša (tt 601) – Pšeničište (tt 721) – Debela Glava (tt 762) te aktivnim djelovanjem vezati snage neprijatelja u okruženju, ne dozvolivši mu da izvrši pregrupiranje snaga i pokuša prodor iz okruženja. Također je trebalo ovladati neprijateljskim uporištem na Memedovom brdu (tt 570). U ovisnosti od nastale situacije dijelom snaga 9. gmtbr i snaga MUP-a RH-a trebalo je biti u spremnosti za gonjenje i daljnje napredovanje prema s. Papučići, sprječavajući tako organizirano povlačenje neprijatelja. U daljnjem tijeku akcije postrojbe HV-a imale su zadaću pristupiti uništenju srpskih pobunjeničkih snaga u okruženju. U pričuvu zbornog područja određene su snage "jačine jedne bojne u rajonu Klanac – Pazarišta koje upotrijebiti prema mojoj odluci."⁵²

Glavne snage pješništva 9. gmtbr. (oko 250 ljudi), ojačane dvama tenkovskim vodovima i potporom topništva, imale su zadatak izvršiti napad pravcem Ornice – Lički Čitluk (uključujući zaseok Raičevići) i dostizanjem crte Cindrino brdo – Rogića Most, spajajući se sa snagama specijalnih postrojbi MUP-a RH-a koji djeluju na pravcu Međeđak – Lički Čitluk izvršiti potrebno pregrupiranje snaga za nastavak napada pravcem Lički Čitluk – Počitelj i osiguranje od prodora neprijateljskih snaga u okruženju iz pravca Divosela. Dostizanjem crte Pavlice – Njegovani (zaseok prema Memedovu brdu) – Dolovi – Begluk i osvajanjem taktički najpovoljnijih pozicija, "prijeći u obranu uz žurnu primjenu svih raspoloživih sredstava za utvrđivanje i zaprijedžbu te biti spremni za odbijanje protunapada neprijatelja iz pravca Metka i Počitelja. Dijelom snaga zauzeti uzvišenja Kamenjuša i neprijateljsko uporište na Memedovom brdu, a ostalim snagama u dodiru aktivno djelovati po neprijatelju u okruženju ne dozvoljavajući mu pregrupiranje snaga i pokušaj proboja iz okruženja pravcem Dragaši – Podkornjaci – Jovići – Lički Čitluk. Po izvršenju zadaće glavnih snaga, pristupiti uništenju neprijateljskih snaga u okruženju."⁵³ U pričuvu su bile snage za odbijanje protunapada sa pravca Medak – Lički Ribnik i Barlete – Bilaj. "Granica lijevo (za izvršenje akcije): Begluk – Dolovi. Granica desno (za izvršenje akcije) Šarića Glava isklj. – Dragaši (tt. 571), uklj. – Jovići, isklj. – Kugići, isklj. – Pjevač (tt. 603)."⁵⁴

Dakle, hrvatske snage imale su zadaću iznenadnim napadnim djelovanjima slomiti neprijatelja, i to na pravcima Medak, Lički Čitluk, Ornice, dovodeći na taj način u okruženje neprijateljske snage na širem pojasu Divosela. Po

⁵² MORH, GS HV, ZPP Gospić, kl. 8/93-01/04, ur. br. 1043-03/1-93-89, Zapovijed za napadno djelovanje.

⁵³ Zapovjedništvo ZP Gospić, kl. 8/93-01/04, ur. br. 1043/1-93-89, Zapovijed za napadno djelovanje.

⁵⁴ Zapovijed za napadno djelovanje.

dostizanju crte Cindrino Brdo – Rogića most – Kolonište, nastaviti napadno djelovati pravcem Ključ – Lički Čitluk – Počitelj.⁵⁵ Zadatak je bio izbijanje na crtu Pijevčeva Draga – Drljići – Pavlice – Njegovani, kao na važnu točku, nakon toga prijeći u obranu uz primjenu svih raspoloživih sredstava za utvrđivanje eventualnih iznenađenja neprijatelja. Prema tome, zadatak glavnih snaga, a to su bile snage 9. gardijske brigade, bio je vrlo brzim obuhvatom smjelo udariti oklopnim snagama te ih pješaštvom iznenaditi i izbaciti iz njihovog sustava obrane, i izbiti na rijeku Liku.⁵⁶

Postrojbe specijalnih snaga MUP-a (ili u vojnoj terminologiji – pomoćne snage), jačine oko 550 ljudi, imale su zadatak izvršiti napad pravcem Kruškovača – Međedak (tt. 616) – Lički Čitluk. Po zauzimanju zaseoka Kugići i Pjevač i dostizanja crte Rogić most – Kolarište spojiti se sa snagama 9. gmtbr. sjeverno od spomenutih zaseoka te nastavili napadno djelovanje u pravcu Počitelja. Nakon dostizanja crte Pjevčeva Draga – Drljići prijeći u obranu, uređujući položaje na taktički najpovoljnijim pozicijama. Dijelom snaga zauzeli su dominantne položaje Pšeničište (tt 721) – Debeli Glava (tt 752) – Veliki Bešlinac (tt 708) te nastavili aktivnim djelovanjem i vezivati neprijateljske snage u okruženju, sprječavajući njihovo izvlačenje po grupama preko pošumljenih padina Velebita.

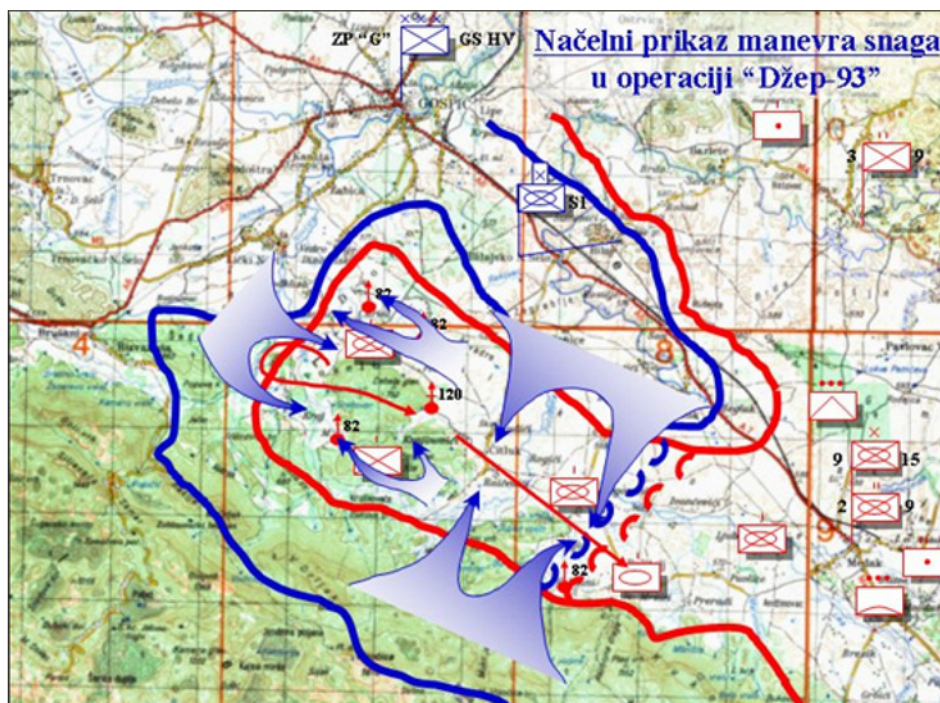
Po dobivanju zapovijedi s vrlo preciznim zadacima vidljivo je da su postojala dva glavna smjera napada: strateški cilj hrvatskih snaga bio je izvršiti udar s tri strane s tendencijom zatvaranja džepa i uništenjem snaga srpskih snaga koje bi se našle u okruženju. Topnička priprema napada po zadanim ciljevima u prvoj fazi trajala je 5 minuta uz snage 1/9. gmtbr. i 2/9. gmtbr. koji su u silovitom naletu razbili neprijateljske položaje i već do 8.30 uspijevaju doseći srpske položaje predviđenim planom.⁵⁷ Postrojbe Ličkog korpusa bile su nespremne i zato doživljavaju potpuno iznenađenje. General vojske Srpske Krajine Milisav Sekulić priznaje da su srpske postrojbe najprije izgubile Čitluk, a zatim je dio snaga bio odsječen u Divoselu. U pokušaju proboja iz Divosela poginuo je zapovjednik tenkovskih postrojbi potpukovnik Mirko Savić.⁵⁸ Snage 3/9. gmtbr.

⁵⁵ MORH, GS HV, Zapovjedništvo ZP Gospić, kl. 035-01/93-01/06 od 6. 9. 1993., Tijek taktičke operacije Džep 93.

⁵⁶ Zapovjedništvo ZP Gospić, kl. 8/93-01-93-89, ur. br. 1043/1-93-89, Zapovijed za napadno djelovanje, od 6. 9. 1993.

⁵⁷ Topništvo 9. gmtbr podržavalo je cjelokupne snage u napadu. Imali su za zadaću pripravnost vatre za neutraliziranje srpskog topništva i oklopno-mehaniziranih postrojbi. Prema zapovijedi imali su zadaću pripremiti vatru za neutraliziranje srpskih protunapada na pravcu Medak – Lički Ribnik, Barlete – Bilaj i Ljubovo – Lički Osik. (MORH, GS HV, ZP Gospić, kl. 035-01/93-01/06, Tijek taktičke operacije)

⁵⁸ M. SEKULIĆ, 2000, 75.

Sl. 2. Načelni prikaz manevra snaga u operaciji "Džep 93" (izradio: Zdravko Matić)

u predjelu Kamenjuše nailaze na jači otpor srpskih postrojbi gdje su poginula dvojica, a ranjeno je pet pripadnika HV-a, oštećen je tenk i dva sanitetska vozila.⁵⁹ Unatoč kraćem zastoju uspjeli su do 12 sati ovladati i slomiti otpor na svojem napadnom pravcu djelovanja i spojiti se sa snagama 2/9. gmtbr u selu Potkonjaci. Druga bojna 9. gmtbr. uspjela se spojiti sa 1/9. gmtbr., a potom sa specijalnim snagama MUP-a.⁶⁰ Prema izvješćima koja su s terena stizala u Zapovjedništvo, u 13 sati i 5 minuta svi ciljevi na zacrtanim pravcima bili su ostvareni.⁶¹ Po ovladavanju krajnjom crtom zadaće nastupilo je zatišje borbenih djelovanja,

⁵⁹ MORH, GS HV, Zapovjedništvo ZP Gospić, kl. 81/93-02/01, ur. br. 1043-27-93-518 od 9. 9. 1993.

⁶⁰ U izvješću kapetana bojnog broda Davora Domazeta Loše, načelniku GS HV-a generalu Bobetku od 9. 9. 1993., 11.23 h: "Izvršen naredni zadatak, počinjemo ukopavanje, učvršćivanje linije, detaljno čišćenje terena. Za sada imamo 2 mrtva i 24 ranjena od toga 6 teže ranjeno. Zarobljeno je 1 OTM i 1 tenk. Neprijatelj je proglasio opću mobilizaciju i totalno rasulo je kod njih." (SVA MORH, ZPP – Gospić, Ratni dnevnik OC ZPP Gospić, Knjiga: 18. 3. 1993. – 31. 10. 1993.)

⁶¹ MORH, GS OS HV, J-3, Raščlamba borbenih djelovanja.

uz povremeno otvaranje paljbe iz pješačkog naoružanja u zaleđu, gdje su se još nalazile neprijateljske snage u okruženju. Znajući da su opkoljeni, srpski pobunjenici su sljedeći dan uključili sve raspoložive snage i pokušali izvršiti protunapad i proboj smjerom Pavlice – Sitnik – Vukasi – Drljevići napadnom linijom Sitnik – Njegovani – Mamedovo brdo s ciljem spajanja sa snagama u okruženju na Velebitu koje su mahom bile razbijene.⁶²

Isti dan srpske postrojbe pokušale su izvršiti prodor te osvojiti selo Ivančevići, ali uz potporu topništva 9. gmtbr i pješaštva bili su zaustavljeni.⁶³ Iako je glavna zadaća HV-a ostvarena već 9. rujna, srpski pobunjenici pokušavali su vratiti izgubljene položaje, pa se borba nastavila i sljedećih nekoliko dana. Tako su 11. rujna srpske postrojbe (iako u okruženju) izvršile pregrupiranje u manje grupe s ciljem izvlačenja prema selima Vukasi – Vitasi – Bobići. Uz topničku potporu po taktičkoj dubini hrvatskih snaga pokušali su izvršiti proboj, ali su bile zaustavljene pa su odustali od izvlačenja. U popodnevnim satima ratno zrakoplovstvo VSK-a izvršila je izviđanje zrakoplovom Jastreb J-21, a oko 17 sati i bombardiranje hrvatskih položaja u području Ornica.⁶⁴ U dubini novooslobođenog teritorija hrvatske snage vršile su čišćenje terena i neutralizirale posljednje skupine srpskih pobunjenika. Od 11. do 14. rujna Lički korpus VSK-a, nakon konsolidiranja snaga, pokušao je ponovno izvršiti protuudar, na pravcu Mamedovo brdo – rijeka Lika – selo Vitasi, ali je bio zaustavljen već nakon prvog pokušaja proboja. Daljnjih pomjeranja crte bojišnice nije bilo. Zapovjedništvo vojske Srpske Krajine, uvidjevši da se nalaze u bezizlaznoj situaciji, izdalo je zapovijed: otvaranje topničke vatre po Gospiću, Perušiću, Otočcu i ostalim ličkim mjestima.⁶⁵

Zbog snažnog međunarodnog pritiska na hrvatsko vrhovništvo, predsjednik Tuđman je "apsolutno zabranio da se osim položaja kojima smo ovladali, kreće i metar dalje".⁶⁶ Nakon intervencije predstavnika međunarodne zajednice otpočeli su politički i vojni pregovori između hrvatske i srpske strane s ciljem normaliziranja odnosa na tom području. Rezultat tih pregovora bio je sporazum koji su 15. rujna 1993. godine potpisali general Mile Novaković za srpsku stranu

⁶² MORH, GS HV, RBD.

⁶³ Sekulić navodi da su hrvatske snage bili vrlo snažne i učinkovite i da VSK nije očekivala tako energičan udar po svojim položajima. (M. SEKULIĆ, 2000, 77)

⁶⁴ SVA MORH, Zapovjedništvo ZP Gospić, god. 1993., red. br.: 93 – 53, org. jed.: OC, kl. bez klase i broja, Predmet: Ratni Dnevnik OC ZZP Gospić, Knjiga: 18. 3. 1993. – 31. 10. 1993.

⁶⁵ Isto. Protunapad je "omogućio da se iz okruženja izvuče 60 boraca". (M. SEKULIĆ, 2000, 76)

⁶⁶ J. BOBETKO, 2003, 385.

te general-bojnik Petar Stipetić za hrvatsku stranu. Prema odredbama toga sporazuma, prekid vatre je trebao nastupiti 15. rujna 1993. u 12 sati, a hrvatske snage su nadzor nad Medačkim džepom prepustile UNPROFOR-u. Naime, nakon što je kanadski bataljun UNPROFOR-a preuzeo nadzor, pokušao je proširiti područje nadzora što je dovelo do incidenta. Unatoč upozorenju hrvatske vojske, transporter Kanadana je naišao na protuoklopnu minu zbog čega su ozlijeđena tri Kanadanina. S obzirom na to da nisu bile precizirane crte razdvajanja, zabilježeno je nekoliko ozbiljnih incidenata između HV-a i pripadnika kanadskog bataljuna. Ovakvo postupanje je kasnije, napose u Kanadi, okarakterizirano kao sukob između HV-a i kanadskih snaga s ciljem zaštite Srba. Povlačenje hrvatskih snaga iz Medačkog džepa dovršeno je 17. rujna 1993. godine u 18 sati. Tijekom 16. i 17. rujna 1993. godine područje je preuzeo kanadski bataljun UNPROFOR-a pod zapovjedništvom pukovnika Jima Calvina.⁶⁷

Tijekom vojno-redarstvene operacije "Džep 93" poginula su četiri pripadnika Hrvatske vojske, a ranjeno ih je 39 (13 teško, 26 lakše). Poginula su i dva pripadnika MUP-a, a 18 ih je ranjeno.⁶⁸ Oštećena su tri tenka, jedno borbeno vozilo pješništva, a uništena su 2 sanitetska vozila. Na srpskoj strani poginulo je 36 vojnika, 26 civila (pripadnika seoskih straža, milicije), a 22 civila su bila zarobljena.⁶⁹ Zarobljen je jedan tenk, jedno borbeno vozilo pješništva, 10 minobacača raznih kalibara i 20 topova manjih kalibara.

Zaključak

Vojno-redarstvena operacija "Džep 93", izvedena 9. rujna 1993. godine, imala je za cilj osloboditi dio okupiranog područja Republike Hrvatske, otkloniti dio topničke ugroze od grada Gospića, odbaciti vojsku Srpske Krajine od grada Gospića i ceste Gospić – Karlobag, ovladati Velebitom, stvoriti osnovicu za daljnja djelovanja, neutralizirati srpske snage u Divoselu (koje je ujedno i središte srpske pobune), izbiti na rijeku Liku te stvoriti uvjete za ugrozu Metka i dalje, uništiti izvidničko-diverzantsku bazu srpske vojske, skratiti bojišnicu

⁶⁷ C. OFF, 2005.

⁶⁸ MORH, GS HV, Zapovjedništvo ZP Gospić, kl. 81/93-02/01, ur. br. 1043-27-93-518 od 9. 9. 1993.; MORH, GS HV, Zapovjedništvo ZP Gospić, kl. 035-01/93-01/06 od 10. 9. 1993.; MORH, GS HV, Zapovjedništvo ZP Gospić, kl. 81/93-02/06, ur. br. 1043-27-93-37 od 21. 9. 1993.; MORH, GS HV, Zapovjedništvo ZP Gospić, kl. 81/93-02/01, ur. br. 1043-27-93-539 od 17. 9. 1993.

⁶⁹ R. ČUBRILO, 2002, 168–172; General VSK-a Milisav Sekulić navodi da je u napadnoj operaciji "Džep 93" poginula ukupno 71 osoba na srpskoj strani, od toga 28 civila (10 žena), a 14 civila je nestalo (4 žene). (M. SEKULIĆ, 2000, 78)

i stvoriti vlastite slobodne snage. Ujedno, jedan od važnih ciljeva bila je demonstracija sposobnosti Oružanih snaga Republike Hrvatske za provedbu napadne operacije kako bi se pobunjenim Srbima dalo do znanja da se njihove terorističke aktivnosti više neće tolerirati. Akcija planirana u najvećoj tajnosti izvedena je munjevitom te je u svega sedam sati ostvaren planirani cilj. Rezultat uspješno izvedene operacije bio je da su Hrvatske snage ovladale dominantnim položajima na Velebitu, ispravile crtu bojišnice, djelomično otklonile topničku ugrozu grada Gospića te osigurale desni bok svojim postrojbama na pravcu Gospić – Bilaj – Ribnik za daljnje djelovanje u pravcu Gračaca, što je u operaciji "Oluja" uspješno i ostvareno.

Iako je operacija u operativnom smislu postigla uspjeh (jer je izvedena po svim uzusima vojnih znanosti), na međunarodnoj razini pojedini krugovi osudili su izvedenu vojnu operaciju, a Hrvatsku optužili za agresiju, kršenje primirja i ratni zločin nad civilnim stanovništvom. Nakon ulaska snaga UNPROFOR-a na okupirani teritorij 16. rujna 1993., predstavnici UN-a utvrdili su da je upravo tijekom raspoređivanja snaga UN-a na okupirana područja uništeno najmanje 11 srpskih sela. Zbog takvih postupaka HV-a u kojima su poginuli i srpski civili, Međunarodni sud za ratne zločine u Haagu podnio je kaznenu prijavu zbog počinjenih ratnih zločina protiv generala Rahima Ademija, v. d. Zapovjednika ZP-a Gospić i generala Mirka Norca, zapovjednika Sektora 1, 9. gmtbr. koji je zapovijedao postrojbama u vrijeme operacije "Džep 93".

Popis kratica

- BST** – beztrajni top
- BVG** – bataljunska vatrena grupa
- BVP** – borbeno vozilo pješništva
- do** – domobranska bojna
- ED** – elektroničko djelovanje
- EI** – elektronsko izviđanje
- gbr** – gardijska brigada
- gmtbr** – gardijska motorizirana brigada
- H** – haubica
- had** – haubički divizion
- HV** – Hrvatska vojska
- IZM** – izdvojeno zapovjedno mjesto
- JA** – jugoslavenska armija
- K** – korpus
- lpbr** – laka pješadijska brigada

MAD – mješoviti artiljerijski divizion
MB – minobacač
mtbr – motorizirana brigada
Omb – oklopno-mehanizirana bojna
POA – protuobavještajna agencija
PED – protuelektronsko djelovanje
PR – poljski položaj
PZO – protuzračna obrana
PZT – protuzrakoplovni top
RSK – Republika Srpska Krajina
SAO – Srpska autonomna oblast
SAOK – Srpska autonomna oblast Krajina
SVA MORH – Središnji vojni arhiv Ministarstva obrane Republike Hrvatske
TO – teritorijalna obrana
tt – trigonometrijska točka
tv – tenkovski vod
UN – Ujedinjeni narodi
VBR – višecjevni bacač raketa
VJ – vojska Jugoslavije
VP – vojna policija
VSK – vojska Srpske Krajine
VSZ – Vojni sud Zagreb
ZP – zborna područje

Literatura

I. Izvori

- MORH GS OSRH*: Personalije, Zvonko BRAJKOVIĆ, brigadir HV-a; Milan ČANIĆ, brigadir HV-a; Frane TOMIČIĆ, brigadni general HV-a; Stanislav LINIĆ, brigadir HV-a; Agim ČEKU, brigadir HV-a; Ibrahim ADEMI, general-bojnik HV-a
- MORH, GS HV*, Zapovjedništvo ZP Gospić, kl. 035-01/93-01/06 od 10. 9. 1993.
- MORH, GS HV*, Zapovjedništvo ZP Gospić, kl. 035-01/93-01/06 od 6. 9. 1993., Tijek taktičke operacije Džep 93
- MORH, GS HV*, Zapovjedništvo ZP Gospić, kl. 8/93-01-93-89, ur. br. 1043/1-93-89, Zapovijed za napadno djelovanje, od 6. 9. 1993.
- MORH, GS HV*, Zapovjedništvo ZP Gospić, kl. 81/93-02/01, ur. br. 1043-27-93-518 od 9. 9. 1993.
- MORH, GS HV*, Zapovjedništvo ZP Gospić, kl. 81/93-02/01, ur. br. 1043-27-93-518 od 9. 9. 1993.
- MORH, GS HV*, Zapovjedništvo ZP Gospić, kl. 81/93-02/01, ur. br. 1043-27-93-539 od 17. 9. 1993.

- MORH, GS HV*, Zapovjedništvo ZP Gospić, kl. 81/93-02/06, ur. br. 1043-27-93-37 od 21. 9. 1993.
- MORH, GS HV*, ZP Gospić, Zapovjedništvo 9. gmtbr, kl. 8/93-01/01, ur. br. 3178-03-93-218-1 od 7. 9. 1993. Zapovijed za napad
- MORH, GS HV*, ZP Gospić, Zapovjedništvo ZP Gospić, kl. 035-01/93-01/04, ur. br. 1043-03/1-93-89 od 6. 9. 1993. Zapovijed za napad
- MORH, GS HV*, ZPP Gospić, kl. 8/93-01/04, ur. br. 1043-03/1-93-89, Zapovijed za napadno djelovanje
- MORH, GS HV*: Zapovijed za napad ZP Gospić, kl. 8/93-01/04, ur. br. 1043-03/1-93-89, Gospić, 6. 9. 1993.
- MORH, GS HV*: Zapovjedništvo ZP Gospić, kl. 8/93-01/04, ur. br. 1043-03/1-93-103 od 5. 9. 1993.
- MORH, GS HV*: ZP Gospić, kl. 833-05/93/02, ur. br. 1043-14-93-18 od 11. 7. 1993., Informacija o taktici djelovanja neprijatelja
- MORH, GS HV*: ZP Gospić, Obavještajni odjel, kl. 833-05/93-03/1-93-103, ur. br. 1043-14-93-305 od 13. 9. 1993
- MORH, GS OS HV*, J – 3, Raščlamba borbenih djelovanja
- MORH, GSHV*, Zapovjedništvo ZP Gospić, kl. 8/93-01/04, ur. br. 1043-03/1-93-104, Zapovijed o formiranju zapovjedništva, 6. 9. 1993.; ZPP Gospić, kl. 8/93-01/04, ur. br. 1043-01-93-89, Prosudba i shvaćanje zapovijedi za napad, od 6. 9. 1993.; ZPP Gospić, kl. 8/93-01/01, ur. br. 3178-03-93-218-1, Izrada plana djelovanja za postrojbe koje izvode aktivnu obranu, 7. 9. 1993.
- POA*: SAOK, Izvršno vijeće, br. 01/91 od 5. 1. 1991., Obavijest o formiranju Sekretarijata za unutrašnje poslove SAOK
- POA*: SFRJ, SAO Krajina, Štab Teritorijalne obrane, str. pov. br. 194/91-1 od 21. 8. 1991., Propis formacija štabova i jedinica Teritorijalne obrane opština SAO Krajine
- POA*: SFRJ, SAO Krajina, vlada SAO Krajine, predsjednik, br. 172/91 od 2. 8. 1991., Obavijest o donošenju Odluke o primjeni Zakona o odbrani Republike Srbije na teritoriji SAO Krajine
- SVA MORH, GS HV*: Ministar obrane – Ministar unutarnjih poslova od 6. svibnja 1991., Odluka sa zajedničkog dogovora ministra obrane i ministra unutarnjih poslova Republike Hrvatske kao smjernice za dalji rad do donošenja svih potrebnih zakonskih propisa za formiranje Zbora narodne garde. *SVA MORH, VSZ*: SSUP, Komisija saveznog sekretara od 12. ožujka 1991., Izveštaj o neposrednom uvidu u mere organa unutrašnjih poslova u Republici Hrvatskoj na izvršavanju Naredbe Predsedništva SFRJ od 9. januara 1991. godine
- SVA MORH*, Zapovjedništvo ZP Gospić, god. 1993., red. br. 93–53, org. jed. OC, kl. bez klase i broja, Predmet: Ratni Dnevnik OC ZPP Gospić, Knjiga: 18. 3. 1993. – 31. 10. 1993.
- SVA MORH*, Zapovjedništvo ZP Gospić, kl. 8/93-01/04, ur. br. 1043-03/1-93-89., Zapovjednik Ibrahim Ademi, Obavijest

- SVA MORH*, ZZP – Gospić, Ratni dnevnik OC ZZP Gospić, Knjiga: 18. 3. 1993. – 31. 10. 1993.
- SVA MORH*: SAO Krajina, ŠTO II. operativne zone Lika, str. pov. br. 88/1 od 26. 1. 1992., Izlaganje komandanta Zonskog štaba Like o borbenoj gotovosti jedinica i štabova TO-a.
- SVA MORH*: VSA - Štab 2. i 3. OZ za Baniju i Kordun, br. 9 od 3. 10. 1991., Obavijest
- SVA MORH*: VSA - Uvodno izlaganje komandanta GŠ TO RSK na referisanju vladi RSK o borbenoj gotovosti jedinica i štabova TO-a
- SVA MORH*: VSA- SAO Krajina, vlada, predsjednik, pov. 1/1-91 od 5. 10. 1991., Obavijest

II. Knjige i članci

- Zvonimir BALETIĆ, UNPROFOR in Croatia, *Politička misao*, 30/2, 1993, 43–54.
- Nikica BARIĆ, *Srpska pobuna u Hrvatskoj 1990. – 1995.*, Golden marketing - Tehnička knjiga, Zagreb, 2005.
- Janko BOBETKO, *Sve moje bitke*, vlastita naklada, Zagreb, 2003.
- Rade ČUBRILLO, *Uspon i pad Krajine*, Društvo Srpska Krajina, Beograd, 2002.
- Mile DAKIĆ, *Srpska Krajina, Istorijski temelji i nastanak*, Iskra, Knin, 1994.
- Luka DŽANKO, Sve što su partizani vratili Hrvatskoj predvođeni Titom, to su branitelji u Domovinskom ratu obranili predvođeni Tuđmanom, *NACIONAL*, 1305, 2003, 36–39.
- Vladimir FILIPOVIĆ, Kanadska samoimaginacija, mit o mirovnim snagama i sudjelovanje u misiji UNPROFOR 1992. – 1995. godine, *Časopis za suvremenu povijest*, 45, 3, 2013, 415–440.
- Borisav JOVIĆ, *Posljednji dani SFRJ, Izvodi iz dnevnika*, Politika, Beograd, 1996.
- Davor MARIJAN, *Domovinski rat*, Despot infinitus d.o.o., Zagreb, 2016.
- Miroslav MEĐIMOREC, Političko i vojno stanje prije i u vrijeme operacije Medački džep, *National security and the future*, 4, 1-4, 2003, 47–60.
- Miroslav MEĐIMOREC, Bataille de Medak – Operacija Medački džep, *National security and the future*, 4, 1-4, 2003, 77–86.
- Miroslav MEĐIMOREC, Medački džep-srpski pogled, *National security and the future*, 4, 1-4, 2003, 157–178.
- Miroslav MEĐIMOREC, Ljudski gubitci u operaciji Medački džep - navodne žrtve - ratne zločine, *National security and the future*, 5, 1-4, 2004, 89–118.
- Anđelko MILARDOVIĆ, *Dokumenti o državnosti Republike Hrvatske*, Alinea d.o.o., Zagreb, 1992.
- Anđelko MILARDOVIĆ (ur.), *Ujedinjeni narodi. Rezolucije o Republici Hrvatskoj. UNPROFOR*, Pan liber, Osijek, 1995.
- Carol OFF, *The Ghosts of Medak Pocket: The Story of Canada's Secret War*, Vintage Canada, 2005.

Milisav SEKULIĆ, *Knin je pao u Beogradu*, Nidda Verlag GmbH, Bad Vilbel, 2000.
Dražen ŽIVIĆ, Demografski gubici hrvatske vojske tijekom Domovinskog rata, *Diacovensia-teološki prilozi*, 1/15, 2005, 117–141.

III. Novine

Glasnik Krajine, 26. kolovoza 1991.
Službeni glasnik Republike Srpske Krajine, 1, 2. siječnja 1992.
Srpske novine – novine Krajine (Knin), 5-6, 1992.

IV. Internetski izvor

TUĐMAN, FRANJO, *Hrvatska enciklopedija*, URL: <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=62628> (2023-5-23)

THE POCKET-93 MILITARY-POLICE OPERATION - TACTICAL LEVEL ANALYSIS

Summary

The war in Croatia began with the aggression of the Yugoslav People's Army and Serbian rebels in 1991 on Croatian towns, settlements and villages. As a consequence of the aggression against the Republic of Croatia, battlefields were formed as early as 1991. One of the most active was the Lika battlefield where, after a series of preparations, the quick and effective military-police operation called Pocket-93 was carried out. The operation was carried out on 9th September 1993, and its goal was to tactically liberate a part of the occupied territory of the Republic of Croatia, to eliminate part of the artillery threat from the town of Gospić, to destroy the enemy's reconnaissance and sabotage bases, to shorten the frontline and to create its own free forces. One of the more important goals was to demonstrate the ability of the Armed Forces of the Republic of Croatia to carry out an offensive operation and thereby let the enemy know that their hostile military activities would no longer be tolerated with impunity.

Based on archival material and recent literature, the authors have analysed the Pocket-93 military-police operation and its tactical and operational significance.

Keywords: Homeland War, Croatian Army, Lika, the Pocket-93 military-police operation, peace agreement